

Baiļu no zobārsta saistība ar bērna vecumu pirmās vizītes laikā, iemesliem un bērna sagatavošanas veidu

Līga Kroniņa^{1,2}, Rūta Care^{1,2}, Malgožata Raščevska³

¹ Rīgas Stradiņa universitāte, Terapeitiskās stomatoloģijas katedra, Latvija

² Rīgas Stradiņa universitāte, Stomatoloģijas institūts, Bērnu nodaļa, Latvija

³ Latvijas Universitāte, Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultāte, Psiholoģijas nodaļa

Ievads. Pasaules vadošās bērnu zobārstniecības organizācijas iesaka bērna pirmo vizīti pie zobārsta veikt laikā no pirmā zoba izšķilšanās līdz viena gada vecumam. Optimālā gadījumā pirmajā vizītē pie zobārsta būtu jānotiek apskatei un konsultācijai par bērna zobu kopšanu un ēšanas paradumiem. Tomēr vairākas publikācijas parāda, ka bērnu pirmā vizīte pie zobārsta nereti notiek novēloti un tās iemesls nereti ir ievērojami kariozi bojājumi, kā arī zobu sāpes. Ja pirmā vizīte ir saistīta ar zobu sāpēm un iepriekš apskates pie zobārsta nav bijis, tad komplektā ar nepiemērotu sagatavošanu no vecāku puses šāda situācija palielina risku rasties bērna bailēm no zobārsta.

Darba mērķis. Noskaidrot, vai ir sakarība starp bērna bailēm no zobārsta, bērna vecumu pirmā zobārsta apmeklējuma laikā, iemeslu bērna pirmajai vizītei pie zobārsta un veidu, kā bērns tiek sagatavots vizītei.

Materiāls un metodes. Pētījumā līdz šim aptaujāts 281 bērns (135 zēni un 146 meitenes) vecumā no 4 līdz 12 gadiem (vidējais vecums $M = 7,96$, $SD = 2,61$) un viņu vecāki. Pētījums veikts Rīgas Stradiņa universitātes Stomatoloģijas institūta Bērnu nodaļā un ir saskaņots ar Rīgas Stradiņa universitātes Ētikas komiteju. Zobārsta uzgaidāmajā telpā tieši pirms vizītes vai tās laikā vecāki aizpildīja anketas un atbildēja uz jautājumiem. Bērnu bailes no zobārsta tika novērtētas ar Bērnu baiļu pārskata Zobārstniecības apakšskalas vecāku formu (*Children Fear Survey Schedule – Dental Subscale* jeb *CFSS-DS*, *Cuthbert & Melamed*, 1982, adaptētu latviešu valodā, Kroniņa, 2008). Bērna pirmās vizītes laiks tika fiksēts pēc ieraksta zobārstniecības kartē. Vecākiem tika jautāts, kāds bija iemesls bērna pirmajai vizītei un kā bērns tiek sagatavots vizītei pie zobārsta (tika piedāvāti izvēles varianti). Pārsona korelācija un ANCOVA tests (kontrolējot vecumu) tika veikts ar *SPSS 19.0* programmu.

Rezultāti. Bērnu pirmā vizīte pie zobārsta bija notikusi no 1 līdz 97 mēnešu vecumā ($M = 36,96$; $SD = 18,76$). Pārbaudot sakarību starp bērnu baiļu līmeni un pirmās vizītes laiku, korelācija nebija statistiski nozīmīga ($r = -0,02$; $p = 0,82$). Visizplatītākais iemesls bērna pirmajai vizītei bija apskate (54,8%). Saskaņā ar ANCOVA šiem bērniem tika arī konstatētas statistiski nozīmīgi mazākas bailes no zobārsta nekā pārējai grupai (attiecīgi $M = 30,10$, $SD = 10,26$ un $M = 32,61$, $SD = 10,98$; $F(1,277) = 5,19$; $p = 0,02$), kontrolējot vecumu. Savukārt tiem bērniem, kurus uz pirmo vizīti nosūtīja cits ārsts (piemēram, ģimenes ārsts), bailes no zobārsta (pēc ANCOVA) bija statistiski nozīmīgi augstākas nekā pārējai grupai (attiecīgi $M = 35,10$, $SD = 12,84$ un $M = 30,93$, $SD = 10,43$; $F(1,277) = 4,01$; $p = 0,046$). Tiem bērniem, kuru vecāki bija atzīmējuši atbildi “nekā īpaši negatavoju”, bija statistiski nozīmīgi mazākas bailes no zobārsta nekā jebkuram citam piedāvātajam atbilžu variantam (attiecīgi, $M = 33,92$, $SD = 11,23$ un $M = 27,48$, $SD = 7,78$; $F(1,212) = 10,42$; $p = 0,001$), piemēram, “mierinu, ka neko nedarīs”, “ņem līdzi pie sava zobārsta”, “apsolu balvu par labu uzvedību”, “stāstu par savu pieredzi pie zobārsta” u. tml.

Secinājumi. Starp bērna pirmās vizītes laiku un bērna baiļu līmeni nav statistiski nozīmīgas saistības. Kā galveno iemeslu bērna pirmajai vizītei vecāki norādīja apskati, iepazīšanos ar zobārstu. Šai grupai bija neliels zemāks baiļu līmenis nekā pārējiem respondentiem. Bērniem, kurus pie zobārsta bija nosūtījis cits ārsts, bija statistiski nozīmīgi augstāks baiļu līmenis nekā citiem bērniem. Bērniem, kurus vecāki “nekā īpaši negatavoja” vizītei, bija statistiski nozīmīgi zemāks baiļu līmenis nekā pārējiem bērniem. Visos citos testā norādītajos variantos, kā vecāki bērnus sagatavo vizītei pie zobārsta, bērnu baiļu no zobārsta līmenis bija augstāks, ko, iespējams, var skaidrot ar to, ka trauksmainiem bērniem nepieciešams vairāk paskaidrojumu.